

Innspill til budsjettføring i Stortingets familie- og kulturkomité

Oslo, 12.10.2024

Til Stortingets familie- og kulturkomité

Forum for utvikling og miljø (ForUM), et nettverk av 60 norske sivilsamfunnsorganisasjoner, takker for muligheten til å sende innspill og delta på statsbudsjettføring. Vårt innspill er basert på prioriteringene til medlemmene våre i arbeidsgruppen for ansvarlig næringsliv og retter seg spesielt mot Åpenhetsloven.

Styrking av Forbrukertilsynet for oppfølging av åforupenhetsloven

Det er gledelig at Regjeringen prioriterer arbeidet med å evaluere åpenhetsloven i 2025. Dette er en lov helt i front av den internasjonale utviklingen av bindende lovverk for ansvarlig næringsliv og oversiktlige leverandørkjeder. Regjeringen skriver i proposisjonen at det har vært stor etterspørsel etter veiledning om hvordan virksomheter skal kunne etterleve åpenhetslovens pålegg. Det er positivt at tilsynet nå er i gang med tilsynsaksjoner som kontrollerer virksomhetene.

Forbrukertilsynets mandat er bredt og helt avgjørende for god etterlevelse av loven. Det er bra at Regjeringen foreslår en økning i bevilgningen til Forbrukertilsynet, men for at tilsynet skal ha tilstrekkelig kapasitet til både å drive tilsyn og veiledning ser vi behov for økning og øremerking. ForUM mener derfor at det bør bevilges ytterligere 14 millioner til Forbrukertilsynet og at minst 20 millioner av bevilgningen skal øremerkes arbeidet med åpenhetsloven.

En slik økning kan ses i sammenheng med kapittel 100, post 21 i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon, som blant annet omhandler OECDs kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv. Kontaktpunktet har siden åpenhetsloven tredde i kraft fått markant økt arbeidsbyrde. De får henvendelser knyttet til åpenhetsloven og setter opp langt flere kurs enn tidligere på temaet aktsomhetsvurderinger for selskaper og andre relevante aktører. Kontaktpunktet er et ekspertorgan som har fått økt betydning de siste årene, og samarbeider tett med Forbrukertilsynet om opplæring og oppfølging av loven. Verdien av et slikt faglig upartisk rådgivende organ er stigende, og burde gjenspeiles i budsjettproposisjonene. Vi ber om at det settes av økte midler til 1-2 stillinger til OECDs kontaktpunkt.

Ressursenter for sivilsamfunnsorganisasjoner som ønsker å benytte åpenhetsloven

Åpenhetsloven er et avgjørende bidrag til mer åpenhet og fremming av menneskerettigheter i norskregistrerte selskapers virksomhet og leverandørkjede. Dessverre har det vist seg at terskelen for å ta i bruk lovens § 6 (informasjonsretten) er for høy og at tolking av virksomhetenes redegjørelser (§5) er krevende. For å kunne bruke loven på en effektiv måte, kreves mye kunnskap i sivilsamfunnet om hvilke strukturelle utfordringer ulike sektorer står overfor i produksjonen av varer og tjenester, om aktsomhetsvurderinger og om hvilke grep som må til for et mer ansvarlig næringsliv. ForUM sitt inntrykk er at sivilsamfunnsorganisasjoner, særlig de mindre, finner det utfordrende å aktivt bruke åpenhetsloven som et sentralt verktøy for endring og i tråd med lovens intensjon.

Vi mener derfor det er behov for å sette av midler til et **ressursenter** til veiledning av organisasjoner som ønsker å ta i bruk åpenhetsloven. Ressursenteret kan eksempelvis bistå organisasjoner med analyse av aktsomhetsvurderinger, formulering av spørsmål i henhold til § 6 og tips til Forbrukertilsynet. Vi mener dette vil bidra til mer innsyn og demokrati, tilgjengeliggjøring av loven og er nødvendig for å ivareta lovens formål om å fremme virksomheters respekt for menneskerettighetene.

Vi ber derfor komiteen om å prioritere 3 millioner til et ressurscenter for åpenhetsloven. Vi mener det bør utformes enten som en søkbar pott eller som et oppdrag som settes ut på anbud.

Flere ombrukssentre og utstyrssentraler i borettslag og nabolag

Av hensyn til både klima, bedre utnyttelse av naturens ressurser, sirkularitet og husholdningenes økonomi, må ombruksfokuset være sentralt og utstyrssentralene fortsatt styrkes. Norsk økonomi er kun 2,4 prosent sirkulær og dermed langt under det globale gjennomsnittet. I en verden med knappe ressurser er det uheldig at hver husholdning har sin egen drill, hammer og sag, i stedet for at nabolaget eller borettslaget har ordninger for utlån eller deling av slike varer. Vi må gå fra bruk og kast til deling, utlån og gjenbruk.

Derfor er ForUM positive til at statsbudsjettet legger opp til en videreføring av tilskudd til å inkludere barn og unge (kap. 846, p. 61), inkludert driftstilskudd til stiftelsen BUA. BUA gjør et svært viktig arbeid i å tilrettelegge for økt deltakelse og mer sirkularitet ved å tilrettelegge for utlån av utstyr til eksempelvis friluftsliv og sportsaktiviteter.

Vi mener at vi trenger flere av denne typen grep. Vi ønsker en ytterligere økning til BUA, slik at dette gode tilbudet kan bli tilgjengelig i enda flere kommuner. Samtidig ser vi et behov for å etablere tilsvarende delingssentraler for andre produktgrupper og andre målgrupper, eksempelvis i borettslag og nabolag – etter modell av BUA. Dette vil bidra til å tilgjengeliggjøre utlån og minimere behovet for å selv eie utstyr man bruker sjeldent. *Vi ber derfor om at kapittel 846 styrkes med ytterligere 80 millioner og rettes inn mot flere lokale ombrukssentre og utstyrssentraler, i en søknadsbasert ordning.*

ForUM ber derfor om at komiteen:

- Ber regjeringen om å styrke kapittel 868 Forbrukertilsynet med 14 millioner, og at man i merknad ber departementet tydeliggjøre at 20 millioner øremerkes til Forbrukertilsynet for å følge opp Åpenhetsloven.
- I merknad ber departementet synliggjøre for Stortinget hvordan Forbrukertilsynet skal tilføres den nødvendige kompetansen for å til enhver tid kunne ivareta sin påtenkte rolle som tilsyns-, rådgivnings- og håndhevings organ
- Sørger for at kapittel 846 styrkes med ytterligere 80 millioner og rettes inn mot flere lokale ombrukssentre og utstyrssentraler, i en søknadsbasert ordning.

Med vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen
Generalsekretær i Forum for utvikling og miljø

